

11. 5. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ústavní meze pokynu odvolacího soudu v otázce dokazování a skutkových zjištění

Nedlouho před Velikonocemi se na webových stránkách Ústavního soudu objevila aktualita s titulkem „Neústavní soudní ping-pong vedl k odsouzení stěžovatelky“, pod nímž se skrývá nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2980/22, z pera čtvrtého senátu složeného z předsedy senátu Jana Filipa, soudce Radovana Suchánka a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka.

V řešené věci se prolíná právo na soudní ochranu, princip presumpce neviny a subsidiarity trestní represe, mezilidské konflikty, transgender problematika, nepřipustné zásahy odvolacího soudu do procesu hodnocení důkazů i skutkových zjištění soudu prvního stupně a jejich již vzpomínaný „neústavní ping-pong“. Vzbudili jsme Vaši zvědavost? Tak se pojďme podívat, o co v projednávané věci šlo.

Skutkový stav

Skutek, pro nějž byla stěžovatelka trestně stíhána, byl v průběhu trestního řízení soudy částečně měněn, v krátkosti však měl spočívat v tom, že stěžovatelka měla vyskládat v chatové osadě kameny k zabránění odjezdu auta poškozené. Následně měla k vozidlu přijít poškozená s nezletilou dcerou a mezi stěžovatelkou a poškozenou měl proběhnout vyhrocený slovní konflikt. Stěžovatelka byla toho názoru, že poškozená zaparkovala, kde nesměla, a vyzývala ji k odjezdu. Poškozená vozidlo přemístila. Na místo přišla i matka poškozené s druhou nezletilou dcerou poškozené. V tu chvíli se však stěžovatelka začala k poškozené přibližovat s kalačem^[1] v ruce. Nakonec se měla stěžovatelka vrátit na svůj pozemek, kdy stále probíhající slovní konflikt mezi ní a poškozenou ukončil až příjezd Policie ČR, kterou zavolal svědek H. V průběhu řízení se popis i rozsah skutku měnil a měnila se skutková zjištění týkající se zejména toho, zda se stěžovatelka skutečně k poškozené po přeparkování vozidla blížila s kalačem napřaženým nad hlavou a vyhrožovala, že vozidlo rozbije (verze poškozené). Dva další svědci podpořili verzi stěžovatelky a uvedli, že viděli, že stěžovatelka sice měla sekýru, ale neviděli, že by s ní mávala nad hlavou. Dále sdělili, že poškozená s její matkou stěžovatelce nadávaly kvůli změně pohlaví, jež nedávno podstoupila, k čemuž se měl připojit i svědek H. Dle výpovědi jedné svědkyně totiž došlo k vyhrocení konfliktu právě až po příchodu svědka H., jež stěžovatelku verbálně napadal pro její genderovou identitu.

Shrnutí trestního řízení

Okresní soud vydal proti stěžovatelce **trestní příkaz**, kterým ji uznal vinnou ze spáchání přečinů nebezpečného vyhrožování a výtržnictví. Stěžovatelka podala proti tomuto **odpor**, okresní soud tedy trestní věc opakovaně projednal a následně ji **postoupil městskému úřadu k projednání přestupku**, neboť došel k závěru, že nejde o trestný čin. Okresní soud dospěl k tomu, že šlo o vzájemné verbální napadání nedosahující takové závažnosti, aby zakládalo trestní odpovědnost stěžovatelky. Stěžovatelka měla přicházet s kalačem podél těla, verze poškozené (mávání kalačem nad hlavou, výhrůžky násilím) nebyla potvrzena žádným dalším důkazem.

Ke stížnosti státního zástupce **krajský soud v neveřejném zasedání napadené usnesení zrušil a**

uložil okresnímu soudu, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Okresní soud se měl napodruhé pečlivěji vypořádat s tvrzenými výhrůzkami a s celkovou intenzitou jednání stěžovatelky a dále doplnit dokazování výsledkem některých svědků. **Okresní soud** reagoval na výtky a pokyny krajského soudu, provedl i výslech dalších svědků, své závěry v reakci na výtky krajského soudu podrobně zdůvodnil a **opět postoupil věc městskému úřadu k projednání přestupku**, neboť dle něj nešlo o trestný čin. **Krajský soud však i toto usnesení ke stížnosti státního zástupce v neveřejném zasedání zrušil a uložil okresnímu soudu, aby ve věci znovu jednal a rozhodl.** Své rozhodnutí zdůvodnil tím, že se okresní soud nevypořádal se všemi rozhodnými skutečnostmi. Krajský soud rekapituloval svědecké výpovědi, vyvozoval z nich skutkové závěry, které okresní soud nevyvodil, sám však dokazování ani tentokrát neprovedl. Napotřetí **okresní soud rozhodl tak, že stěžovatelku zprostil obžaloby**, opětovně dospěl k názoru, že obhajoba stěžovatelky nebyla dostatečně vyvrácena, a tak rozhodl **v souladu se zásadami in dubio pro reo a subsidiarity trestní represe**. Již nepostoupil věc k projednání přestupku, jelikož nenalezl žádný přestupek, který by předmětný skutek naplňoval a který by mohl označit, jak požadoval krajský soud. K odvolání státního zástupce **krajský soud vrátil věc okresnímu soudu s tím, aby ji znovu projednal a rozhodl.** Okresnímu soudu vytkl, že jeho skutkové závěry jsou nepřesvědčivé a že tento zcela rezignoval na řádné a logické vyhodnocení provedených důkazů. Po tomto „ping-pongu“ okresní soud za nezměněného stavu dokazování a téměř nezměněné reprodukce skutkových zjištění uznal stěžovatelku vinnou ze spáchání přečinu výtržnictví. Stěžovatelka následně bezúspěšně podala odvolání i dovolání, poté se obrátila na Ústavní soud.

Ústavní soud vyzval k vyjádření i ostatní účastníky řízení, přičemž za zmínku dále nepochybně stojí i vyjádření samosoudkyně okresního soudu, která uvedla, že napadený rozsudek vydala toliko na pokyn krajského soudu z obavy o odnětí věci krajským soudem, neboť se tak již v minulosti několikrát stalo, přičemž nešlo podle jejího soudu o vyjádření závazného právního názoru krajským soudem, ale o neakceptaci jiného než odsuzujícího rozhodnutí.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že krajský soud při ukládání pokynu okresnímu soudu vybočil z mezí ústavní konformity. Ústavní soud dospěl k závěru, že námitka je důvodná, neboť *„krajský soud svým postupem ústavně nepřípustným způsobem zasáhl do procesu dokazování a ustalování skutkového stavu“*.

Ústavní meze pokynu odvolacího soudu

Ústavní meze pokynu odvolacího soudu v otázce dokazování a skutkových zjištění při zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně již Ústavní soud ve své rozhodovací praxi vymezil. Ve svém nálezu ze dne 5. 4. 2022, sp. zn. I. ÚS 2085/21, uzavřel, že *„rozdílný náhled na hodnocení důkazů odvolacím soudem oproti soudu prvního stupně, nedopustil-li se v tomto procesu tento zjevného logického pochybení, nezakládá důvod zásahu odvolacího soudu.“*

Ústavní soud s odkazem na svůj nálezu ze dne 22. 2. 2021, sp. zn. I. ÚS 1365/21, zdůraznil, že *„neústavním ve shora nastíněném smyslu není jen takový pokyn odvolacího soudu, jímž je soudu prvního stupně výslovně uložen určitý výsledek hodnocení důkazů, které provedl pouze soud prvního stupně (tj. aniž by dokazování sám doplnil či částečně zopakoval odvolací soud), či vyvození z nich konkrétního skutkového zjištění, nýbrž i takový pokyn, kterým odvolací soud usiluje o takový cíl zastřené...“*, přičemž dále citoval konkrétní příklady uvedené ve zmíněném nálezu sp. zn. IV. ÚS 2980/22, mj. když odvolací soud

- po splnění předchozích pokynů přichází s novými, které se týkají skutečností či důkazů, ohledně nichž se od prvního rozhodnutí nic nezměnilo;
- soudu prvního stupně nepřímou naznačuje, jaká skutková zjištění či způsob hodnocení

- konkrétních důkazů by před odvolacím soudem obstály; ukládá opakovaně neurčité a obecné pokyny (např. důkladněji zvážit, pečlivěji odůvodnit, více se zabývat) ohledně stejné skutečnosti či důkazu, bez ohledu na to, že soud prvního stupně v tomto směru vynaložil zvláštní úsilí a opakovaně se danou otázkou zabýval, byť pokaždé dospěl ke stejnému výsledku;
- operuje bez vlastního provedení dokazování se skutkovým zjištěním, které soud prvního stupně v dané věci vůbec neučinil, či je dokonce vyloučil;
  - uplatňuje rozdílný standard přísnosti ve vztahu k argumentaci soudu prvního stupně podle toho, zda se týká skutkových závěrů, s nimiž sám souhlasí, či nikoliv; slevuje ze svých původně vysokých požadavků na odůvodnění, akceptuje změnu závěru soudu prvního stupně, která konvenuje jeho vlastnímu názoru, aniž by se soud prvního stupně vypořádal se svou původní argumentací a vysvětlil, proč se od ní nově odchýlil.

Po aplikaci uvedených východisek na projednávaný případ Ústavní soud seznal, že soud prvního stupně přistoupil k hodnocení důkazů velmi svědomitě a podrobně, logicky a racionálně své závěry zdůvodňoval a v zásadě pečlivě a náležitě reagoval na výtky a pokyny krajského soudu. **Krajský soud se s jeho závěry nevypořádal a kvalifikovaně je nezpochybnil, pouze poukázal na některé detaily, kterým podle jeho názoru okresní soud nepřiložil dostatečnou váhu. Přehodnocoval však skutkové závěry okresního soudu, ačkoli sám dokazování neprovedl a rozhodoval v neveřejném zasedání.** Místy se dopustil i nepodložených spekulací stojících v rozporu se zjištěným skutkovým stavem, jímž byl podle § 263 odst. 7 věty druhé trestního řádu vázán. Ústavní soud dospěl k závěru, že si **krajský soud učinil na věc vlastní názor a samostatně vyvozoval vlastní skutková zjištění z důkazů, které sám neprovedl, své skutkové závěry se pak snažil prosadit proti závěrům, k nimž dospěl okresní soud.** Za daných okolností Ústavní soud uzavřel, že okresní soud následně rezignoval na dosažení skutkového stavu podle vlastního vnitřního přesvědčení a že se podvolil neústavnímu tlaku krajského soudu. Krajský soud tak zasahoval do skutkových zjištění okresního soudu s cílem přimět jej k odsouzení stěžovatelky, čímž bylo **porušeno stěžovatelčino základní právo na soudní ochranu a princip presumpce nevinny.**

Ústavně konformní možnosti postupu odvolacího soudu vůči soudu prvního stupně

Jak Ústavní soud v závěru svého nálezu shrnul, odvolací soud může v případě důvodných pochybností o skutkových zjištěních soudu prvního stupně zopakovat dokazování či provést další důkazy, které měly být provedeny v hlavním líčení, a to ve veřejném zasedání při zachování všech garancí kontradiktornosti řízení a práva na obhajobu. Může sám změnit skutkové závěry a dosáhne-li na jejich základě a na podkladu skutkových závěrů soudu prvního stupně, k nimž dokazování neprováděl a jimiž je v souladu s § 263 odst. 7 trestního řádu vázán, nového skutkového stavu, může sám vydat rozhodnutí, které tomuto novému skutkovému stavu odpovídá. Brání-li mu ve vydání takového rozhodnutí zákonná překážka dle § 259 odst. 5 trestního řádu, může věc vrátit soudu prvního stupně a zavázat jej, aby obžalovaného uznal vinným určitým trestným činem. Ani v takovém případě však nemůže odvolací soud zakázat soudu prvního stupně doplnit dokazování, vyžádá-li si to procesní vývoj věci. Soud prvního stupně ale nesmí opakovat či doplňovat dokazování účelově, tedy tak, aby si formálně odůvodnil odchýlení se od skutkových zjištění, k nimž dospěl odvolací soud na základě vlastního dokazování.

Mgr. et Mgr. Martin Gřešák
Spolupracující advokát

Mgr. Monika Kokešová,
právnička

Valíček & Valíčková
advokátní kancelář, s.r.o.

[Valíček & Valíčková, advokátní kancelář](#)

Kanceláře **Brno**: Nám. Svobody 18, Brno

Kancelář **Praha**: The Flow Building, Václavské nám. 47, Praha

Kancelář **Vyškov**: Dukelská 12, Vyškov

Kancelář **Ivančice**: Petra Bezruče 2, Ivančice

Tel.: 770 685 603

email: info@brno-advokatnikancelar.cz

[1] Kalač je velká, těžká sekera ke štípání dřevěných polen, kulatin či špalků.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Průlomový postup Ústavního soudu ve věci práva na zákonného soudce a spravedlivý proces](#)
- [Limity přístupu k Ústavnímu soudu při ustanovení procesního opatrovníka](#)
- [Judikatura ÚS ve věci udělování státního občanství](#)
- [Nález Pl. ÚS 2/25: když Ústavní soud dokáže být skutečným ochráncem lidské důstojnosti](#)

- [Mobilizace ozbrojených sil v ČR a postavení odmítačů boje: právní analýza a návrhy legislativních úprav](#)
- [Zákaz změny k horšímu \(reformace in peius\) se neuplatní u nákladových výroků](#)
- [Make Důvodová zpráva great again](#)
- [Nález Ústavního soudu k privilegovanému postavení pohledávek státu v insolvenčním řízení](#)
- [Další „válka“ soudů – tentokrát o tarifní hodnotě ve věcech neoprávněných zásahů do osobnostních práv](#)
- [Pravý souběh funkcí – Ústavní soud vyjasnil otázku kogentních limitů smluvní volnosti](#)